

Sygn. akt IV KO 8/15

POSTANOWIENIE

Dnia 22 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Puskarski (sprawozdawca)

SSN Dorota Rysińska

Protokolant Dorota Szczerbiak

w sprawie z wniosku **M. N.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 22 kwietnia 2015 r.,

wniosku pełnomocnika wnioskodawcy o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 19 grudnia 2013 r.

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić wniosek;**
- 2. kosztami procesu w sprawie o wznowienie postępowania obciążyć wnioskodawcę.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 19 grudnia 2013 r., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 sierpnia 2013 r., w ten sposób, że obniżył zasądzone na rzecz M. N. odszkodowanie z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania z kwoty 18.000 zł do kwoty 9.000 zł, a utrzymał w mocy wymieniony wyrok w

zakresie zasądzonego na rzecz wnioskodawcy zadośćuczynienia w kwocie 15.000 zł. Kasacja od wyroku Sądu odwoławczego wniesiona przez pełnomocnika wnioskodawcy została oddalona jako oczywiście bezzasadna postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2014 r., IV KK 150/14.

Z uzasadnień wydanych w sprawie orzeczeń wynika, że na wysokość zasądzonego na rzecz M. N. zadośćuczynienia rzutowała okoliczność, że w toku postępowania nie potwierdzono (miarodajne były w tym względzie opinie biegłych lekarza psychiatry i psychologa), że w wyniku aresztowania wystąpił u niego zespół stresu pourazowego (skrót z języka angielskiego - PTSD).

Aktualnie pełnomocnik M. N., powołując się na przepisy art. 543 § 2 k.p.k. w zw. z art. 558 k.p.k. i art. 403 § 2 k.p.c., złożył adresowany do Sądu Apelacyjnego (Wydział II Karny) wniosek o wznowienie postępowania w opisanej sprawie, postulując uchylenie wyroku tego Sądu i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie też wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. We wniosku wystąpiono o przeprowadzenie w trybie art. 97 k.p.k. w zw. z art. 546 k.p.k. oraz art. 167 k.p.k. dowodu z opinii uzupełniającej o stanie zdrowia psychicznego wnioskodawcy z dnia 22 października 2014 r., sporządzonej w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko niemu w Sądzie Rejonowym w T. w sprawie o sygn. akt VII K .../12. W ramach tej opinii biegli lekarze psychiatry stwierdzili m.in., że „dostarczona dokumentacja medyczna zawiera informacje o występowaniu u oskarżonego objawów zaburzeń adaptacyjnych (w 2012 r. w postaci PTSD)”. Stosownie do art. 544 § 2 k.p.k. Sąd Apelacyjny przekazał wniosek Sądowi Najwyższemu – Izba Karna.

W sporządzonym piśmie prokurator Prokuratury Generalnej wniósł o dopuszczenie wnioskowanego dowodu w postaci opinii biegłych lekarzy psychiatrów z dnia 22 października 2014 r. o stanie zdrowia psychicznego M. N. oraz o oddalenie wniosku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności celowe będzie przypomnieć, że powołany we wniosku jako podstawa prawna jego złożenia przepis art. 543 § 2 k.p.k. stanowi, iż do wznowienia oraz do dalszego postępowania po wznowieniu sąd właściwy do

orzekania w sprawach cywilnych stosuje odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego. Poprzedzający tę normę przepis art. 543 § 1 k.p.k. mówi zaś, że wznowienie postępowania, ograniczone wyłącznie do orzeczenia o roszczeniach majątkowych wynikających z przestępstwa, może nastąpić tylko przez sąd właściwy do orzekania w sprawach cywilnych. W uzasadnieniu wniosku jego autor konsekwentnie tłumaczył zaś, że „w art. 543 § 1 k.p.k. zawarta jest podstawa prawna wniosku o wznowienie postępowania, gdyż roszczenie wnioskodawcy ma charakter majątkowy, a sformułowanie o wynikającym z przestępstwa, powinno uwzględniać fakt, że w przypadku odmowy wszczęcia postępowania karnego wnioskodawcy nie zostałyby postawiony zarzut popełnienia przestępstwa, nie zostałyby niewątpliwie niesłusznie aresztowany i nie miałby roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie”. Taka interpretacja prawa zaskakuje w przypadku adwokata, autora wniosku. Pomijając fakt, że w art. 543 § 1 k.p.k. nie jest zawarta podstawa prawna wniosku o wznowienie postępowania, a jedynie wskazanie sądu właściwego do wznowienia w określonej sytuacji procesowej, oczywiście wadliwa jest teza, że roszczeniem majątkowym wynikającym z przestępstwa jest roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie. Zapoznanie się z dowolnym opracowaniem komentatorskim uświadomiłoby autorowi wniosku, że roszczenie majątkowe „wynikające z przestępstwa” to roszczenie przysługujące osobie pokrzywdzonej przestępstwem, zaś wymieniony przepis ma zastosowanie w sytuacji, gdy zasądzono albo oddalono powództwo cywilne (zob. np. T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2008, s. 1150). Pełnomocnik powinien też dostrzec, że skoro powołuje się na przepisy wskazujące na wyłączną właściwość sądu orzekającego w sprawach cywilnych, to logiczne byłoby złożenie wniosku w tym sądzie, a nie w sądzie (wydziale) orzekającym w sprawach karnych.

Przy odrzuceniu tezy, że orzeczenie wydane w następstwie zgłoszenia przez M. N. wniosku o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienie jest orzeczeniem o roszczeniu majątkowym wynikającym z przestępstwa, nie wchodziło w grę przekazanie wniosku o wznowienie postępowania do rozpoznania sądowi orzekającemu w sprawach cywilnych. Należało uznać, że tak jak do rozstrzygnięcia w sprawie z wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne

tymczasowe aresztowanie był właściwy sąd orzekający w sprawach karnych, ten sąd, określony przez uregulowanie zawarte w art. 544 § 2 k.p.k., jest kompetentny do rozpoznania wniosku o wznowienie postępowania w tej sprawie.

W sprawie niniejszej pełnomocnik wnioskodawcy wystąpił o wznowienie postępowania w oparciu o *propter nova*, wywodząc, że w świetle opinii sporządzonej w postępowaniu prowadzonym przez Sąd Rejonowy w T. w sprawie o sygn. akt VII K .../12, orzeczenie wydane w sprawie o odszkodowanie nie jest prawidłowe. Należy w związku z tym zauważyć, że Rozdział 56 Kodeksu postępowania karnego nie zawiera przepisów dających wprost podstawę do wznowienia w takim wypadku postępowania w sprawie o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. Wynika to z faktu, że przepis art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. odnosi się wyłącznie do orzeczenia, którym rozstrzygnięto o odpowiedzialności karnej osoby oskarżonej o popełnienie przestępstwa [zob. również P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2012, t. III, s. 383; S. Zabłocki w: Z. Gostyński (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2004, t. III, s. 661]. Nie jest zaś takim orzeczeniem wyrok, którym rozstrzygnięto o roszczeniu wynikającym z niesłusznego skazania, tymczasowego aresztowania lub zatrzymania. Zatem ujawnienie się nowych faktów lub dowodów nieznanych przedtem sądowi orzekającemu w sprawie odszkodowawczej, nie da możliwości wznowienia postępowania w oparciu o przepis art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k., choćby nowy fakt lub dowód wskazywał na wadliwość wydanego orzeczenia. Nie sposób jednak przyjąć, że wznowienie postępowania w wymienionej sprawie jest wyłączone. Wypada sięgnąć do powołanego we wniosku art. 558 k.p.k. stanowiącego, że w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowania lub zatrzymanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się tylko w kwestiach nieuregulowanych w Kodeksie postępowania karnego. Zatem skoro ten Kodeks nie reguluje kwestii wznowienia postępowania w wymienionych sprawach w oparciu o nowe fakty lub dowody, znajdzie zastosowanie również powołany we wniosku art. 403 § 2 k.p.c., stanowiący, że można żądać wznowienia m.in. w razie wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy,

a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu [zob. P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, *op. cit.*, s. 383; postanowienie SN z dnia 7 grudnia 2004 r., III KO 17/04, LEX nr 146304] .

Przechodząc zaś do *meritum*, trzeba stwierdzić, że trafne jest stanowisko prokuratora, iż wniosek nie zasługuje na uwzględnienie. W świetle bogatego dorobku orzeczniczego wypracowanego na gruncie art. 403 § 2 k.p.c., możliwość wznowienia postępowania na podstawie tego przepisu jest uzależnione od zaistnienia łącznie trzech przesłanek. Po pierwsze, wykrycia po uprawomocnieniu się wyroku nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały w toku postępowania, ale nie zostały w nim powołane. Po drugie, możliwości ich wpływu na wynik sprawy i po trzecie, niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu (zob. postanowienie SN z dnia 28 października 2014 r., I UZ 18/14, LEX nr 1537267 i powołane tam orzecznictwo). W związku z tym przyjmuje się, że nie jest dopuszczalne wznowienie postępowania, jeżeli w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych ubezpieczony, względnie w sprawie cywilnej powód domaga się wznowienia w oparciu o zaświadczenie, orzeczenie bądź opinię lekarską powstałe po prawomocnym zakończeniu poprzedniego postępowania (zob. postanowienie SN jw., nadto postanowienie z dnia 21 marca 2013 r., II CZ 191/12, LEX nr 1331270, a z dawniejszych orzeczeń SN postanowienie z dnia 14 maja 1971 r., II CO 3/71, LEX nr 6925, w którym stwierdzono, że „retrospektywna ocena okoliczności, na których oparto orzeczenie, dokonane przez innego biegłego po uprawomocnieniu się wyroku, odmienna od opinii złożonych w toku rozpoznawania sprawy, nie uzasadnia wznowienia postępowania”). Co prawda, art. 403 § 2 k.p.c. stanowi, że podstawę wznowienia mogą też stanowić okoliczności faktyczne, które istniały w trakcie postępowania, a które zostały wykryte przez stronę dopiero po uprawomocnieniu się orzeczenia, jednak ta sytuacja nie zaistniała w sprawie M. N. Dołączona do wniosku opinia lekarska w przekonaniu jego pełnomocnika ma wskazywać na istnienie u niego zespołu PTSD, rzecz jednak w tym, że wnioskodawca od początku, już we wniosku inicjującym postępowanie o odszkodowanie, okoliczność tę, wiązaną z tymczasowym aresztowaniem, uczynił jedną z podstaw żądania rekompensaty od Skarbu Państwa. Wspomniana opinia lekarska dotyczy więc okoliczności powołanej

w podstawie faktycznej żądania odszkodowawczego, która była przedmiotem ustaleń sądów obu instancji. W takim razie okoliczności, mającej wynikać z tej opinii, nie można uznać za nową w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. (zob. powołane postanowienie SN z dnia 21 marca 2013 r., II CZ 191/12).

Brak było podstaw do uwzględnienia wniosku również w wypadku, gdyby rozpatrywać go przy mniej rygorystycznym stosowaniu art. 403 § 2 k.p.c., ograniczając rozważania jedynie do kwestii, czy opinia o stanie zdrowia psychicznego wnioskodawcy sporządzona na użytek Sądu Rejonowego w T. podważa opinie sporządzone w sprawie o odszkodowanie i tym samym każe przyjąć, że wydane w tej sprawie orzeczenia nie są prawidłowe. Przyjmuje się, że nowa opinia biegłego może być traktowana jako nowość w rozumieniu podstawy do wznowienia procesu jedynie wtedy, gdy oparta jest na innych, nowszych metodach badawczych albo analizuje okoliczności uprzednio nieuwzględnione (zob. np. T. Grzegorzczak, *op. cit.*, s. 1139-1140). Tymczasem opinia przedstawiona przez pełnomocnika wnioskodawcy przymiotów tych nie posiada. Niezależnie od okoliczności, że opinia ta, inaczej niż opinie opracowane w toku postępowania o odszkodowanie (opinia zasadnicza z dnia 17 czerwca 2013 r. oraz opinia uzupełniająca z dnia 9 lipca 2013 r.), nie była ściśle ukierunkowana na ustalenie, czy u M. N. występują symptomy PTSD jako skutek pozbawienia go wolności w warunkach aresztu śledczego, wymaga podkreślenia fakt, iż bazuje na tym samym dokumencie, który był uwzględniony przez biegłych opiniujących w sprawie o odszkodowanie. Chodzi mianowicie o dołączoną przez wnioskodawcę do pisma inicjującego postępowanie odszkodowawcze opinię psychologiczną z dnia 30 maja 2012 r., w której jest mowa, że określone stwierdzone w trakcie badania okoliczności „można potraktować jako symptomy PTSD”. Właśnie w oparciu o tę opinię oraz dwa inne dokumenty biegli opiniujący w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Rejonowy w T. stwierdzili, że „dostarczona dokumentacja medyczna zawiera informacje o występowaniu u oskarżonego objawów zaburzeń adaptacyjnych (w 2012 r. w postaci PTSD)”. Nietrudno dostrzec, że kwestia występowania u M. N. objawów PTSD została w tej opinii potraktowana marginalnie. W tym zakresie biegli nie przedstawili szerszych rozważań, a w istocie ograniczyli się do zrelacjonowania treści jednego z udostępnionych im dokumentów. Nie można zatem przyjąć, że

zachodzi znaczne prawdopodobieństwo, iż orzeczenia wydane w sprawie o odszkodowanie i zadośćuczynienie zostały oparte na wadliwych opiniach. Jak wspomniano, opinie te miały na celu ustalenie, czy u M. N. występują symptomy PTSD jako skutek pozbawienia go wolności, wymaga też podkreślenia, że zostały opracowane na podstawie dokumentacji obszerniejszej, niż opinia opracowana na użytek Sądu Rejonowego w T., której cel – co wynika z treści opinii – był inny, mianowicie chodziło o ustalenie, czy M. N. w odniesieniu do zarzucanego mu czynu z art. 209 § 1 k.k. miał zachowaną zdolność do rozpoznania jego znaczenia i pokierowania swoim postępowaniem, a także czy może brać udział w postępowaniu.

Przytoczone okoliczności kazały ocenić wniosek jako niezasadny, czego konsekwencją było jego oddalenie, skutkujące, zgodnie z art. 639 k.p.k., obciążeniem skazanego kosztami procesu w sprawie o wznowienie postępowania.